

Vize ekonomického a materiálního zabezpečení obrany a bezpečnosti v 21. století

Historie ukazuje, že již od dob římského impéria byly jakékoli redukce ozbrojených sil vždy následovány opětovným hektickým zbrojením v obdobích, kdy opět vyvstala jejich potřeba.

Je skutečností, že v budování obranného systému nelze využít model, který vznikl zkušenostmi dvou válek, ale ani období studené války resp. bipolarity nám nezanechává dostatečné množství zkušeností. Jedno již ale dnes víme, že nelze jak nadměrnými materiálními zásobami tak ani finančními zdroji zabezpečit budoucí konflikt, aniž bychom neohrozili ekonomický a sociálně politický vývoj společnosti. Přes rostoucí procesy globalizace ve světové ekonomice a politice a také přes rozšiřující se vojenské a politické aliance, bezpečnostní a obranná politika zůstávají národní záležitosti [1]. Uvedený trend nutí klást následující závažné otázky: stávají se jednotlivé země, pokud se týče jejich schopnosti použít vojenskou sílu, závislé na průmyslové podpoře obrany, a pokud ano, v jaké míře a jakých ohledech? Budou se tyto formy závislosti dostávat do rozporu s procesem transnacionální průmyslové restrukturalizace v důsledku neochoty politiků a armády akceptovat strategickou závislost na zahraničních dodavatelích? Bude tato tendence paralyzovat schopnost jednotlivých zemí provádět vojenské akce bez aktivní podpory ostatních zemí? Pokusíme si odpovědět na tyto otázky ve vztahu k tomu jaká by měla být role obranné průmyslové základny a obranné průmyslové politiky v bližším a vzdálenějším horizontu, v době krize a války a z toho vyplývající vize ekonomického zabezpečení obrany a bezpečnosti.

* * *

Provedeme-li analýzu ekonomického zabezpečení minulých ozbrojených konfliktů od počátku 20. století až do jeho konce bez ohledu na politické systémy zjistíme, že ústředním problémem nebyla otázka financování válek v jejich průběhu, ale za získané finanční prostředky obstarat materiální zdroje. Jestliže první světová válka se vyznačovala snahou mobilizovat finanční zdroje před vypuknutím konfliktu, pak v případě druhé světové války a období bipolarity o žádné mobilizaci finančních zdrojů se nehovoří. Všechny lokální konflikty se financovaly z průběžných zdrojů, které se vytvářely ke vztahu ke státnímu rozpočtu. Financování bylo provázáno vydáváním státních dluhopisů, zvyšováním daní, ale také z volných globálních finančních prostředků, které vznikaly na základě globalizované ekonomiky. V důsledku silného ekonomického růstu a vyspělosti postindustriální společnosti se nalézaly prostředky především ve státním rozpočtu. Vždy byl problém materializace finančních zdrojů do podoby prostředků vojenského určení. Zvláště poslední konflikty (v 90. letech) ukazují

na sílící význam materiálního zabezpečení možných konfliktů před finančními zdroji. Pak můžeme konstatovat, že obranná průmyslová základna bude asi poskytovat podporu nejen procesu obrany společnosti, výstavby ozbrojených sil, ale také samotnému provádění vojenských operací. Pokud se týče rolí, které může obranná průmyslová základna sehrávat v budoucích konfliktech, jsou tyto role velmi rozmanité - údržba, nárazová výroba, akcelerovaná akvizice v rámci plánovaných programů, modifikace a vývoj a výroba nových systémů. Na základě tohoto vymezení bude diskutován pravděpodobný budoucí vývoj těchto rolí. Z toho co bylo uvedeno je možno vyvodit jaká by měla být obranná průmyslová základna [2]. Je ji možno charakterizovat znaky: měla by být domácí pouze v některých segmentech, realizovat výrobky v krátkých cyklech, zabezpečovat nepřetržitou výrobu náhradních součástí na zbraně a prostředky vojenského určení, dosahovat vysokou kvalitu výrobků při nízkých cenách, schopnost vyrobit zbraně z vybraných oblastí, měla by mít zisk.

Požadavky na obrannou průmyslovou základnu a její možnosti

Požadavky, které jsou kladeny na obrannou průmyslovou základnu, se budou projevat v průmyslové podpoře budoucích vojenských operací a ve schopnosti v průběhu operace mobilizovat ozbrojené síly, a také jejich přístup k náhradním dílům a k diagnostickým a údržbářským dovednostem. Nesmírně vysoká potřeba podpory, které bude třeba k dosažení vysoké spolehlivosti moderních, komplexních a často křehkých technologií a zařízení, představuje zřejmě nejnovější požadavek pro ekonomické zabezpečení obrany v novém století. Kromě toho, velká část zařízení, které bude asi použito v případě konfliktů bude muset být vzato z rezerv. Bude se asi jednat o zařízení, které nebylo často používáno a nebyla na něm často prováděna údržba. Ke zvýšení výkonu na tomto úseku by měla napomoci i obranná průmyslová politika [3].

Bude-li se v budoucnosti realizovat posun směrem k menším ozbrojeným silám s menší početností výzbroje, které budou častěji používány, a tudíž také adekvátněji udržovány a vybaveny zbraněmi s velmi pokročilou technologií, tak aby mohly vyhovět náročným požadavkům vysoké spolehlivosti a snadné údržby, pak by se to mělo projevit signifikantním snížením počtů personálu potřebného pro údržbu a náhradních dílů potřebných v průběhu vojenských operací. To by mohlo vést k menším výrobním kapacitám. Za předpokladu, že ozbrojené síly budou ve střednědobém až dlouhodobém horizontu vybaveny vysoce spolehlivými systémy, pak konflikty malého rozsahu budou vyžadovat jen velmi malou, či dokonce vůbec žádnou, průmyslovou podporu. Avšak do té doby než ozbrojené síly budou vybaveny takovým zařízením, je třeba počítat s tím, že v zbrojních arzenálech bude převládat starší zařízení - a to se týče období mnoha nadcházejících let, pokud ne přímo dekad při současné akviziční politice soustředěování prostředků jen do několika málo projektů. To pak bude představovat velké ekonomické břímě, jelikož takové zastaralé zařízení může být udržováno ve stavu použitelnosti pouze kombinací preventivní údržby a zvýšené úrovně podpory náhradními díly což se projeví ve zvýšených ekonomických nárocích a také v nárocích na obrannou průmyslovou základnu. Vzhledem k tomu, že v důsledku zastavení reálného růstu, a nebo velmi neznatelného, vojenského rozpočtu budou stavy zásob náhradních dílů pravděpodobně klesat až pod úroveň, kterou by ještě bylo možno

kompenzovat optimalizací logistiky, v případě rozsáhlejších nepředvídatelných konfliktů. Potřebné systémy bude možno nasadit až po prudce navýšené průmyslové výrobě. Avšak v případě nekultivace obranné průmyslové základny a nedostatečně realizované obranné průmyslové politiky dojde k situaci, kdy v průběhu nasazení techniky v operacích bude možno udržovat rizika vyplývající z jeho nízké spolehlivosti na zvladatelné úrovni pouze při vyvinutí ohromného úsilí v oblasti údržby a přísunu náhradních dílů do prostoru konfliktu. Plánování musí počítat s tím, že **nepředpovídatelné strategické úkoly či zvraty ve vývoji a v průběhu vojenských operací mohou vést k dramatickým změnám v požadavcích na obrannou průmyslovou základnu a ekonomické zabezpečení obrany.** Kromě toho je třeba také počítat s tím, že umístění válčičů v rozmanitých klimatických podmínkách může vést ke zcela novým problémům v oblasti údržby, pro které bude třeba nalézt rychlé řešení. **Současný a budoucí vývoj vojenství počítá s vojenskými operacemi především mimo území národních států.**

Skutečnost, že zbrojní systémy jsou dnes zaváděny tak, aby měly vysokou míru spolehlivosti, nás nutí položit si otázku, zda je skutečně smysluplné duplikovat průmyslovou infrastrukturu, která je automaticky napojena na nový systém, tím že bychom budovali vojenskou údržbářskou infrastrukturu. Pokud se za těchto podmínek rozhodneme dát přednost nákladové efektivnosti před vojenskou redundancí, pak se může stát pravidlem „outsourcing“ kontraktů na údržbu prostřednictvím tzv. dvojúrovňového konceptu údržby. Dvojúrovňová koncepce údržby znamená, že ozbrojené síly budou provádět pouze výměnu defektních komponent (první úroveň), jejichž oprava pak bude prováděna civilním dodavatelem (druhá úroveň). Pokud se však velká část úkolů provádění oprav a údržby vojenského zařízení takto přesune na civilní průmyslový sektor, ozbrojené síly se tak stanou ještě více závislé na včasném poskytování těchto podpůrných služeb, než jak je tomu nyní. K tomuto překlopení může dojít například tím, že se použijí přísná podnikohospodářská kritéria na chování ozbrojených sil. Kromě toho, je možno učinit předpoklad, že komplexnost a technologická složitost moderních zbraňových systémů poroste takovou měrou, že schopnosti vojenského personálu provádět údržbu zařízení nasazeného v poli nebude s tímto vývojem již moci držet krok. Proto je třeba počítat v budoucnu s nutností masivní podpory ze strany civilního dodavatele, obzvláště v případě rozsáhlých nepředvídaných konfliktů [4].

Tyto vývojové trendy si mohou vynutit tvorbu stálých společných nouzových plánů se zástupci průmyslu a asociacemi obranného průmyslu pro případ budoucích nepředvídatelných událostí. To by mohlo tvořit jeden z prvků obranné průmyslové politiky. Tento způsob plánování nebude zřejmě možno omezit pouze na obranné dodavatele a na některé specializované firmy, ale bude zahrnovat speciální opatření a organizační úpravy pro usnadnění komunikace mezi ozbrojenými silami a průmyslovými podniky a asociacemi obranného průmyslu za účelem přípravy vojenských operací a zahájení revize stavu náhradních dílů, a nutnosti provedení oprav či výroby.

Také by zde měl být nějak vyřešena otázka poskytování týmů průmyslových specialistů, kterých může být zapotřebí v prostoru nasazení. Na úrovni průmyslu či společnosti to bude obnášet průběžné provádění revize zásob, náhradních komponent a stavu techniky z hlediska nutnosti oprav, což by se mělo týkat minimálně všech

potenciálně kritických částí techniky. Taková praxe bude nutně vyžadovat aktivní spolupráci a podporu jak ze strany zaměstnanců civilní společnosti, tak ze strany její dodavatelské základny. Pokud se národní obranná průmyslová základna nepodaří nakontrahovat, na scénu vstoupí zahraniční společnosti, aby nahradila dřívějšího národního dodavatele. Jestliže dojde k této skutečnosti pak je třeba, aby plnily nasmělované úkoly [5].

Budeme-li se pokoušet odhadnout budoucí požadavky na přímou obrannou průmyslovou podporu v oblasti nárazové výroby, je důležité, abychom si uvědomili, že náklady na provoz a údržbu operací budou nesmírně vysoké. V současné době se plánují zásoby asi na 60 dnů, ve druhé světové válce to bylo pro potřeby údržby v délce šesti dní.

Požadavky na urychlení či prudké, „nárazové“ navýšení průmyslové výroby by měly být zapracovány v budoucnosti přímo do akviziční politiky. Mělo by se postupovat tak, že se bude kombinovat výroba omezeného rozsahu s plány na případné prudké navýšení průmyslové výroby podle potřeby. Stále zůstává potřeba uchovávání výrobních schopností. Krizové situace, které v budoucnu bude možno zvládnout malou vojenskou jednotkou, nebudou ve všeobecnosti vyžadovat nárazové navýšení průmyslové výroby, pokud zde budou k dispozici ozbrojené síly, které byly již předem vyčleněny pro zvládání těchto nepředvídaných situací, a které jsou tudíž pro tyto zásahy již předem adekvátně připraveny a vybaveny [6].

Dojde-li v budoucnosti k regionální válce omezeného rozsahu či dokonce rozsáhlé konvenční válce, budou tyto konflikty vyžadovat značnou obrannou průmyslovou podporu. V případě takových nenadálých situací se nepočítá s tím, že by se nárazové navýšení průmyslové výroby a průmyslová mobilizace měly týkat i velikých zbraňových systémů. Výrobní linky potřebné pro jejich produkci by totiž potřebovaly příliš dlouhou dobu na to, aby dosáhly vysoké míry produkce, a kromě toho, což je také důležité, by odčerpaly příliš mnoho materiálu a pracovní síly z oblastí výroby těch menších systémů, které lze vyrábět rychleji. Místo toho bude třeba mít k dispozici dostatečně velkou zásobu systémů pro rezervy a pro dlouhotrvající operace. Vzhledem k účinnosti moderních zbraňových systémů, je třeba počítat s tím, že jejich procento opotřebení poroste dramatickým způsobem, takže bude třeba opatřovat si větší počty zbraňových systémů a jiného zařízení. Ukazuje se, že **propracovaný systém hospodářské mobilizace bude stále více nutno zdokonalovat.**

Vzhledem k tomu, že nárazové navýšení průmyslové výroby se obvykle bude muset realizovat v mírových podmínkách, bude třeba mít pro takové akce již předem připraveny jisté plány. Takové plánování by mělo především zhodnotit dostupnost kritických subsystémů a komponent a identifikovat na této úrovni úzké profily. Vzhledem k existenci takových „úzkých profilů“ je třeba uvažovat o tvorbě zásob klíčových subsystémů a komponent. Tyto komponenty by mohly být ve státních mobilizačních rezervách. Tuto potřebu je možno výrazně zredukovat prostřednictvím široké aplikace technologií a komponent dvojího použití. Pak by se potřeba vytváření zásob mohla omezit na několik málo specificky vojenských komponent, u nichž je jistá pravděpodobnost „úzkého profilu“, podaří-li se zároveň (pokud se týče produkce dvojího použití) vyhnout závislosti na zahraničních trzích. Ovšem i tak zde pořád ještě zůstává další oblast, která může být potenciálně zdrojem problémů a stát se tak

„kritickým místem“ snah o prudké navýšení průmyslové výroby v odpověď na vzniklou potřebu, a tou je kvalifikovaná pracovní síla. Přípravné plánování musí vzít v potaz takové faktory, jakými jsou zaváděcí doba, potřeba kvalifikované pracovní síly, výrobní zařízení, komponenty, energie, či počet továren. Například zaváděcí doba pro moderní zařízení je obvykle dosti dlouhá v důsledku rostoucí komplexnosti a složitosti vyráběného zařízení, a také díky nízké rychlosti výroby a omezenému počtu dodavatelů subsystémů a komponent. Dalším komplikujícím faktorem je ten fakt, že vzrostla i složitost výrobního zařízení, které klade stále větší nároky na obsluhu a je nákladnější. Nárůst složitosti vyráběného zařízení má za následek růstu náročnosti výrobních procesů, nároků na přesnost, produkty jsou konstrukčně stále více složité, a to vše klade stále větší požadavky na kvalifikovanou pracovní sílu. Snižování prostředků na nákup zbraní a produkce vojenského určení bude mít za následek omezení nevytížených výrobních linek, čímž se sníží počet výrobních linek, které budou k dispozici pro potřeby prudkého navýšení výroby v případě krize [7].

Schopnost navýšit prudce výrobu v jistých oblastech případě potřeby bude nabývat kritického významu vzhledem k tomu, že lze očekávat vysokou míru mortality vojenské techniky v budoucích válečných konfliktech a také lze očekávat zvýšenou míru spotřeby takového materiálu, jako je munice či náhradní díly. Plánování potenciálního prudkého navýšení průmyslové výroby se proto nemůže zaměřit na produkty s dlouhou zaváděcí dobou, pro které existuje jen několik málo dodavatelů a také na kritické kategorie kvalifikované pracovní síly. Pro všechny kritické položky s dlouhou zaváděcí dobou by měly být k dispozici nejméně dva zdroje, aby se tak předešlo potenciálním problémům v případě potřeby prudce navýšit výrobu, a také proto, aby se v těchto oblastech zavedla kompetice (soutěživost, konkurence)[8].

Plánování prudkého navýšení průmyslové výroby v oblasti vysoké průmyslové koncentrace na všech úrovních a ve spojení s oligopolními a monopolními strukturami by také mělo vzít v úvahu potenciální dopady možné sabotáže či selektivní škody, které by eventuelně mohly být způsobeny bombardováním vitálně důležitých průmyslových zařízení. Tento požadavek bude o to více aktuální nakolik poroste zapojení do mezinárodních zbrojních programů.

Také by se mělo věnovat více pozornosti potřebám mnohonárodního nárazového navýšení výroby a mnohonárodní průmyslové mobilizace u našich partnerů při kooperačních výrobcích. Zároveň je třeba **podporovat integrovaný přístup k akvizičnímu plánování** v mírovém období a plánování nárazového navýšení průmyslové výroby a průmyslové mobilizace.

Radikální omezování investičních rozpočtů nabízí **dvě možnosti**: buď **utratit více financí na modernizaci ozbrojených sil**, přičemž nám zbude méně peněz na vývoj nových technologií v budoucnosti, anebo **mít progresivní technologie vojenských výrobních a bojových činností**. Zatímco západní Evropa v dané chvíli inklinuje k tomu, aby kráčela první z výše uvedených cest, zdá se, že USA se orientují na druhou cestu. Americká politika „progresivní technologie“ a „progresivní koncepce demonstrací technologie“ nabízí perspektivu udržení širokého spektra kapacit obranného průmyslu a technologie, neboť nové technologie jsou zde vyvíjeny pouze do fáze prototypu. Nákladově nejvíce náročné kroky akvizičního procesu jsou tedy ušetřeny, s tím, že jsou učiněny pouze v případě těch technologií, u nichž se prokáže, že nabízejí značné

vojenské výhody. Zároveň je třeba říci, že inovace technologií, které jsou nejvíce důležité, přitahují komerční trhy, což má za následek, že se zkracuje čas potřebný na jejich provedení a urychlují se modernizační cykly. Tento postup umožněn duálním použitím výrobků jak vojenské, tak i ekonomické povahy. **Vzhledem k tomu, že předpokladem úspěchu bude v budoucnu informační převaha, zkracování cyklů v těchto oblastech, technologie bude mít klíčový vojenský význam.** Pokud se tyto dvě vývojové tendence zkombinují - pak ozbrojené síly, které mohou být kdykoli postaveny před úkoly zvládat specifické krizové situace, budou mít k dispozici určitou množinu programů, které jim budou nabízet možnosti jak eliminovat jisté operační nedostatky používaných zbraňových nosičů. Od průmyslové podpory se požaduje provedení potřebných modifikací, čímž se urychlí zavádění nových technologií pro použití v akcích ozbrojených sil. Avšak průmysl nemusí hrát rozhodující roli pouze při modifikaci těchto prototypů do podoby vhodné pro operační použití.

Závislost ozbrojených sil na schopnosti průmyslu nárazově navýšit produkci by ovšem bylo možno výrazně snížit, pokud by byly náhradní díly a materiál skladovány v dostatečném množství, tak aby mohly pokrýt potřebu nenadále se vynořivších naléhavých situací. Avšak i kdyby vláda byla ochotna financovat takovou strategii mimo vojenský rozpočet - což je mimochodem značně nerealistický předpoklad vzhledem k současné praxi pokračující redukce stavu zásob všude tam, kde to jen je možné, a také vzhledem k žádoucímu trendu reálného růstu vojenského rozpočtu - i pak, by zde stále ještě zůstával problém vyplývající z možnosti nesprávného odhadu potřebné velikosti zásob. Pokusy odhadnout potřebnou velikost zásob mohou selhat. Vedle skladování existuje pouze jedna další možnost jak by teoreticky bylo možno zredukovat potřebu nárazového zvýšení průmyslové výroby: museli bychom v budoucnosti být schopni nakoupit kompletní zbraňové systémy s dostatečným množstvím náhradních dílů a munice. Avšak oba výše uvedené způsoby, jak redukovat závislost ozbrojených sil na možnosti nárazového navýšení průmyslové výroby, jsou velmi nákladné a je proto jen velmi málo pravděpodobné, že se přistoupí k jejich realizaci.

Jednoduchá formulace vojensko-průmyslového dilematu a z toho vyvození vize ekonomického zabezpečení spočívá v tom, že v současné době neustále narůstá složitost vojenských systémů, které se stále ve větší míře opírají o vysoce proměnlivé náročné technologie vyznačující se nesmírně vysokým tempem změn a modifikací. Aby si mohly ozbrojené síly udržet stávající úroveň, musí si i nadále používat své současné poněkud zastaralé zařízení s delším životním cyklem, přičemž neustále snižovat své výdaje. Přitom však předchozí škrty v rozpočtu měly za následek, že armáda provedla redukce, které jí znemožnily provádět dlouhodobé plánování. Jedná se o skutečné dilema.

Trend neustále většího důrazu na technologicky pokročilé systémy má za následek, že příprava personálu pro výkon podpůrných služeb a oprav těchto systémů se stává stále náročnější. Technologicky dokonalé zbraně se vyznačují neustále větší složitostí a specializovaností. Jejich oprava, modernizace a výcvik pro jejich použití vyžaduje mnoho vědomostí a nikoli pouze polní výcvik. Je třeba mnoha let třibení dovedností a výcviku což milici systém armády ne zcela dobře zabezpečuje.

Potřeba kvalifikovaného personálu

Budoucí trend používání neustále technologicky dokonalejších zbraňových systémů má také za následek prodlužování cyklů obnovy a růst nákladů s nimi spojených. Technologie se velmi rychle mění a jakákoli technologická změna s sebou přináší amortizaci vývojových nákladů a náklady spojené s výcvikem na zabezpečování dokumentace a efektivnosti. To vše nelze dělat bez toho, že bychom měli k dispozici „**již předem vyškolený**“ personál, připravený na okamžité plnění těchto úkolů v obdobích drasticky zvýšené potřeby.

Tam, kde příprava kvalifikované síly vyžaduje dlouhé a intenzivní období výcviku, a kde jsou dlouhé cykly obnovy, tam bude patrně jakýkoli pokus zvýšit kvalifikaci dosud nevycvičeného personálu na potřebnou úroveň, trvat déle než je doba trvání většiny konfliktů. Vzhledem k technologické komplikovanosti systémů a nižším rozpočtům mají dnes údržba a provádění generálních či příležitostných oprav mnohem větší význam než jak tomu bylo dříve. Jelikož nové zbraňové systémy stojí v průměru třikrát více než stávající, je skutečně třeba udržovat každý jednotlivý zbraňový systém v provozuschopném stavu. Vzhledem k náročnosti vysoké technologie se **údržba a opravy** brzy stanou hlavním limitujícím faktorem obrany.

Situace, kdy máme nižší rozpočty a menší počet zbraňových systémů, vyžaduje prodloužení životních cyklů všech zbraňových systémů, a díky tomu narůstá význam údržby a oprav pro plánování a bojovou připravenost. Je třeba udržovat a přizpůsobovat optimálním způsobem již existující systémy. To vede k dilematu: vzhledem k tomu, že naše opravárenské kapacity se zmenšují a civilní firmy nejsou různým způsobem nasmlouvány, nebudeme na tomto poli již brzy mít žádné jak vojenské, tak i už i civilní kvalifikované síly! Jestliže budou zastaveny modernizační programy ve stávajících (zbývajících) opravárenských podnicích, tak ztratíme poslední kapacity, které mohou sloužit k nárazovému zvýšení opravárenských kapacit.

Zatímco potřeba kvalifikované připravené síly se zvyšuje, personální rezervy v důsledku např. nízkého povolávání záloh se v této oblasti snižují. Nepovolávají se zálohy na procvičování opravárenských činností, a to je alarmující stav. A jelikož nábor vojenských profesionálů na nejnižších funkcích je omezený, pak dobře připravený profesionál je mnohem důležitější než kdykoli jindy v minulosti. Avšak pokud politické prostředí nebude ochotno podpořit armádu, pak se dostáváme se za křivku optimálního výcviku a obnovy, aniž by docházelo ke změně daného systému.

Náklady na udržování vysoce kvalifikovaného personálu jsou příliš vysoké, než abychom tuto pracovní sílu mohli nechat zahálet a čekat na to, až se náhle objeví potřeba. Budeme-li na druhé straně mít méně připraveného personálu, nebudeme zvládat situace nenadálého a prudkého nárůstu potřeby a nebudeme ani schopni zabezpečit průběžný výcvik. Pouze „**zkušený personál**“ může zprostředkovávat zkušenosti a zabezpečit kvalitní výcvik v oblasti údržby. **To, že nějaká společnost vyrábí jistý produkt, ještě neznamená, že je schopna nejlépe zabezpečovat jeho údržbu a opravy. Dovednosti potřebné pro opravy a údržbu jsou odlišné od dovedností potřebných pro zhotovení nového produktu.** Dobrý výkon v opravárenské oblasti předpokládá zvládnutí celé řady úkolů rozmanitých typů, které se vzájemně prolínají,

a pro velký počet problémů platí, že jejich opravy mohou být finančně efektivní pouze tehdy, když jejich provádění centralizujeme. Tento fakt se dá doložit celou řadou konkrétních příkladů ze soukromého sektoru.

V případě nepředvídaných krizí se tedy zřejmě ukáže jako nezbytné uskutečnit nárazové navýšení vojenských profesionálů, produkce či urychlenou akvizici plánovaných programů, a obzvláště pak modifikace stávající vojenské techniky. Využívání produktů duálního použití všude tam, kde to je možné, a spoléhání se tak primárně na nesmírné výrobní kapacity civilního průmyslu může eliminovat většinu potenciálních situací nedostatku na úrovni subsystémů a komponent.

Závěr

Z výše uvedeného pojednání vyplývá několik závěrů. Světové velmoci, ale i státy, které chtějí hrát důležitou roli ve světové politice, se budou snažit vydávat na obranu více, než před dvěma generacemi. Tato skutečnost ovšem nepovede k bezpečnějšímu prostředí, a to z prostého důvodu, že i ostatní státy - malé státy - budou vydávat daleko více na obranu, aby byly silnější a bezpečnější.

Nejnovější zkušenosti ve věci financování války ukazují, že vojenské výdaje až do rozpadu bipolarity se absolutně zvyšovaly, na druhé straně (vzhledem k množícím se nepružnostem institucí) byly finanční systémy méně pružné. Ve všech hospodářských systémech 20. století byly války vedeny na bázi předběžného financování. Tím se dosahoval předstih příštího ekonomického růstu. Dnes je tato možnost velmi úzce omezena, protože monetární disciplína vzrostla, schopnost půjčovat u úvěrových trhů za státní papíry se stala citelnější. Úvěry a ostatní hospodářská pomoc byly poskytovány za zvláště výhodných podmínek.

Vysoké náklady moderních zbraňových systémů a dlouhé časy pro jejich vývoj vedou k domněnkám, že v případě války mohou být na to vyčleněny jen malé prostředky. Mnohem více se bude nutno spoléhat na zbraně a zbraňové systémy ze zásob. Dodatečné náklady v příštích konfliktech, budou spočívat nejspíše ve financování z daní. Není známo, zda novou pružností daňových systémů a finančního plánování budou moci být vzniklé nepružnosti zlomeny, a tím se stane možnou nová forma financování války. Na programu dnes je vytvoření globálního ekonomického systému obrany, kde bude mít důležité ústřední místo logistické zabezpečení ozbrojených sil, výstavba vojenské infrastruktury, vytvoření zásoby zbraní a vojenské techniky, orgány kontroly zbrojení a odzbrojení, instituce a podniky, které odpovídají za likvidaci a utilizaci zbraní [9].

O bezpečnosti nebude rozhodovat tedy velikost prostředků mobilizovaných každou ze stran pouze v průběhu konfliktu, ale velikost prostředků vynaložených na bezpečnost již dříve. Pak jakékoliv snižování výdajů na obranu může vést k nesmírným obtížím v blízké budoucnosti. Domníváme se, že plně bude platit výše uvedený citát na začátku tohoto článku. V novém miléniu se naplňuje stále více

požadavek identity obranného hospodářství s mírovým hospodářstvím. Jestliže dříve platilo, že vítězství v konfliktu připadalo opakovaně straně s většími finančními zdroji, pak dnes platí, že vítězství připadne té straně, která má lépe prosperující výrobní základnu. Novým jevem je, že k této skutečnosti je potřebné přiřadit i alianční uskupení. V každém případě pro moderní společnosti dosud platí závěr Adama Smitha [10], který v roce 1776 ve svém díle napsal, že „první povinností vládců je ochrana společnosti před násilím a invazí jiných nezávislých států a tato ochrana může být provedena jen prostřednictvím vojenských sil. Ale náklady na přípravu vojenských sil v době míru a na jejich použití v čase války jsou velmi rozdílné v různých stadiích společnosti a v různých obdobích jejího rozvoje“ [11].

Poznámky a literatura:

1. Podrobněji se ekonomickým zabezpečováním první světové války, druhé světové války a válekami v době bipolarity zabývá studie ve Sborníku vojenské akademie, řada C-D, ročník 2000, zvláštní číslo.
2. Krč, M.: Jaká by měla být národní obranná průmyslová základna? In: VR 4/1999, s. 34-42.
3. Krč, M.: Jakou mít obrannou průmyslovou politiku. In: VR 2/2000, s. 8-15.
4. **The Politics and Economics of Defense Industries.** (Ed) Inbar, E. - Ziberfarb, B. London 1998, s. 26, 29.
5. **Defense and Peace**, č. 2, 1999, s. 178.
6. **The Politics and Economics of Defense Industries.** (Ed) Inbar, E. - Ziberfarb, B. London 1998, s. 18.
7. Marhsolak, W.W.: Co-operating? Oslo 2000, s. 156.
8. Krč, M.: Identifikace rezerv efektivnosti v oblasti obranného sektoru v podmínkách nedostatečného vojenského rozpočtu. In: Zvláštní číslo VR/2000, s. 22-31.
9. Šefčík, V., Pydych, M., Říman, T.: Nové jevy ve vztazích mezi ekonomikou a obranou. In: VR 3/2000, s. 34.
10. Adam Smith (1723-90) pocházel z Kirkcaldy ve Skotsku. Jako čtrnáctiletý se stal studentem univerzity v Glasgowu a od roku 1740 studoval v Oxfordu. Studoval matematiku, přírodní filozofii, ale také politickou historii. Od roku 1748 přednášel beletrii a rétoriku v Edinburghu. Od roku 1751 působil na univerzitě v Glasgowu, kde byl profesorem logiky a později „morální filozofie“. V roce 1759 vydal svoji první větší práci Teorie morálních citů. V roce 1776 vydal Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Kniha měla obrovský úspěch a již za Smithova života vyšla v pěti vydáních.
11. Smith, A.: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Svazek I a II. SNPL, Praha 1958, s. 36.